

PROTOCOL

voor uitvoering assessment bij de Universiteit Twente in het kader van de zij-instroom zoals vastgelegd in de Wet op het Voortgezet Onderwijs

1. Doel en status van dit protocol

Dit protocol beschrijft de aanpak van het assessment in het kader van de zij-instroom, zoals uit te voeren door het assessmentcentrum van het Instituut ELAN van de Universiteit Twente. Het wordt ter kennis gebracht van de Inspectie Voortgezet Onderwijs.

2. Enkele begripsbepalingen

In dit protocol zullen de volgende begrippen en afkortingen worden gebruikt:

- UT De Universiteit Twente, gevestigd te Enschede
- TULO De Technische Universitaire Lerarenopleiding, het samenwerkingsverband van de Universiteiten te Delft, Eindhoven en Enschede op het gebied van de opleiding van leraren
- V.O. Voortgezet Onderwijs
- ELAN Het instituut voor Expertiseontwikkeling in het v.o., Lerarenopleiding, Aansluitingsvraagstukken v.o.-w.o. en Nascholing docenten v.o., gevestigd aan de UT.
- Wet Wet op het Voortgezet Onderwijs
- STOAS De Stichting Stoas Onderzoek te Wageningen, instituut dat een model-procedure voor het assessment heeft ontwikkeld.
- EVC Eerder Verworven Competenties, door de kandidaat in de opleiding of door maatschappelijke ervaring reeds verworven, voor zover relevant voor de uitoefening van het beroep van docent V.O.

3. Bevoegd gezag en verantwoordelijkheid

- 3.1 De Directeur van het instituut ELAN draagt de verantwoordelijkheid voor (de uitvoering van) dit protocol.
- 3.2 De Directeur ELAN wijst een medewerker van ELAN, gekwalificeerd als opleider van docenten, aan als Coördinator Zij-instroom; deze functionaris is belast met (1) het onderhouden van de contacten met de kandidaten, (2) het toezicht op de procedures betreffende het assessment en (c) het verstrekken van informatie in algemene zin over zij-instroom via de UT.

4. Onderwijsbevoegdheden waarvoor het assessment wordt uitgevoerd

Het instituut ELAN van de UT voert assessments uit voor

- a. Alle eerstegraads bevoegdheden in het VO
- b. Alle tweedegraads bevoegdheden in het V.O.

5. Samenwerkingsverbanden

- 5.1 Bij de uitvoering van het assessment wordt samengewerkt in TULO-verband en met de partners in de Twente School of Education.
- 5.2 Het instituut Elan onderhoudt goede relaties met alle lerarenopleidingen in Nederland. Met name om de kandidaten in de gelegenheid te stellen, aansluitend op het assessment, een eigen keuze voor een lerarenopleiding te maken.

6. Aanmelding voor het doorlopen van de procedure

- 6.1 Een aanmelding voor de procedure leidend tot het assessment wordt in de regel gedaan het bevoegd gezag van een school, maar kan ook door de kandidaat zelf gedaan worden.
- 6.2 Bij aanmelding wordt de verlangde bevoegdheid vermeld, alsmede een eventueel dienstverband als docent dat al is aangegaan of waarnaar wordt gestreefd.
- 6.3 Na aanmelding ontvangt de kandidaat een exemplaar van dit protocol en wordt hem/haar gevraagd de gegevens te leveren teneinde de eerste component van de procedure te kunnen uitvoeren.

7. Onderdelen van de procedure

De procedure bestaat uit twee componenten:

1. Inventariseren vooropleiding en/of maatschappelijke ervaring van de kandidaat, waaronder de vakinhoudelijke achtergrond, aan de hand van door de kandidaat te overleggen documenten;
2. Het in kaart brengen van de competenties (waaronder EVC's) met betrekking tot het docentschap: het eigenlijke assessment, onderzoek naar het vermogen tot handelen in het onderwijsleerproces.

Component 2 wordt alleen uitgevoerd indien bij component 1 voldoende positieve aanwijzingen zijn gevonden ("go – no go" beslissing).

8. Assessoren en adviseurs

- 8.1 Voor het uitvoeren van de componenten 1 en 2 van de procedure worden **twee** assessoren aangesteld. De eerste assessor is een medewerker van het instituut ELAN, gekwalificeerd als opleider van docenten, dan wel een gelijkwaardige medewerker van een TULO-vestiging te Delft of Eindhoven. De tweede assessor is een vertegenwoordiger van het beroepenveld, een docent in het bezit van een bevoegdheid als door de kandidaat verlangd. Deze wordt hierna aangeduid als **veld-assessor**.
- 8.2 Indien de aanvrager een bevoegd gezag is, dan wijst deze een docent aan, die als *docent-adviseur* in de procedure betrokken wordt en onder andere de kandidaat behulpzaam is bij het voorbereiden van praktijklessen. Indien de aanvrager de kandidaat zelf is, dan kan ELAN, in overleg met de kandidaat, een *docent-adviseur* aanwijzen.
- 8.3 Medewerkers van ELAN, die voor de betreffende kandidaat niet als assessor optreden, worden beschouwd als *permanente adviseurs*.
- 8.4 De beide assessoren kunnen zich laten bijstaan door de *docent-adviseur*, de *permanente adviseurs* en –voor zover van toepassing- de *hogeschool-adviseur*.
- 8.5 De assessoren ontvangen een instructie door een *assessortrainer*, gericht op het omgaan met de, hierna te beschrijven, instrumenten, zoals het *portfolio* en het *observatie-instrument praktijklessen*.

9. Normen voor component 1

- 9.1 Bij component 1 van de procedure wordt vastgesteld of het algemeen niveau van de kandidaat toereikend is om, na een beperkt traject van scholing en begeleiding, een bevoegdheid te verwerven.
- 9.2 Indien de aanvraag een eerstegraads bevoegdheid betreft, dient met succes een universitaire opleiding te zijn gevolgd met voldoende relevantie voor de aangevraagde bevoegdheid. In plaats daarvan kan een andere opleiding voldoende worden geacht, mits daarbij sprake is van maatschappelijke ervaring leidend tot functioneren op universitair niveau. De vakinhoudelijke achtergrond wordt zo mogelijk beoordeeld aan de hand van een checklist, die in VSNU-verband is opgesteld.
- 9.3 Indien de aanvraag een tweedegraads bevoegdheid betreft, dient met succes een hogere beroepsopleiding (HBO) te zijn gevolgd met voldoende relevantie voor de aangevraagde bevoegdheid.
Het ministerie heeft zes uitzonderingen aangeduid; MBO kandidaten met relevante opleiding en werkervaring in de volgende vakrichtingen: bouwtechniek, metaaltechniek, elektrotechniek, voertuigtechniek, installatietechniek, consumptieve technieken.
- 9.4 Bij de beoordeling of component 2 van de procedure kan worden ondergaan, worden de pedagogisch-didactische EVC's mede in aanmerking genomen. Indien deze beoordeling negatief uitvalt op grond van de pedagogisch-didactische EVC's, dan hebben beide assessoren een gesprek met de kandidaat, voorafgaand aan de definitieve beoordeling.

10 Mogelijke onderdelen voor component 2: het assessment

- 10.1 Bij het eigenlijke assessment wordt onderzocht welke vermogens tot handelen in het onderwijsleerproces de kandidaat al heeft. Dit wordt beoordeeld aan de hand van de *competenties* en de *lijst van indicatoren*, zoals deze door STOAS in het model assessment zijn weergegeven (zie bijlage 1).
- 10.2 Wettelijk is voorgeschreven dat het onderzoek onder andere geschiedt in een authentieke situatie, hierna te noemen een *praktijkles*. (zie artikel 11).
- 10.3 Naast een praktijkles is er een *portfolio*, een door de kandidaat te maken beschrijving van zijn/haar competenties, waaronder een inschatting van het vermogen ontbrekende competenties alsnog te verwerven. In dit portfolio wordt ook een zelfreflectie van de kandidaat op de praktijkles(sen) verwerkt. De kandidaat ontvangt een instructie voor het samenstellen van het portfolio.
- 10.4 Een derde onderdeel van het assessment is een *reflectiegesprek* van de kandidaat met de beide assessoren. Op verzoek van de kandidaat kan dit gesprek ook door adviseurs worden bijgewoond. Dit gesprek vindt plaats na de praktijkles(sen).
- 10.5 Een facultatief onderdeel is een *simulatie*, een opdracht tot het maken van een werkstuk, bedoeld om competenties te beoordelen die niet uit andere onderdelen van het assessment naar voren komen.

11. Bepalingen met betrekking tot praktijklessen

- 11.1 Kandidaat, assessoren en docent-adviseur overleggen over plaats, tijd en situatie waarin een praktijkles zal worden gegeven. De kandidaat ontvangt instructie over opzet en uitvoering van de praktijkles, de schriftelijke voorbereiding en de reflectie. De docent-adviseur is de kandidaat behulpzaam bij de voorbereiding van de les en stelt de kandidaat zonodig in de gelegenheid de groep tevoren te leren kennen.
- 11.2 De kandidaat stelt een voorbereiding op schrift, eventueel volgens een door ELAN te verschaffen model. Dit wordt, tenminste 24 uur, voorafgaand aan de les aan de waarnemers overhandigd.
- 11.3 De les wordt bijgewoond door **twee** assessoren.
- 11.4 Direct na de praktijkles plegen de waarnemers overleg over de beoordeling. Zij komen –zo mogelijk- tot een gezamenlijk oordeel over de in de toelichting genoemde indicatoren.
- 11.5 De kandidaat stelt, desgewenst begeleid door de docent-adviseur, een zelfreflectie op van de praktijkles en verwerkt dit in het portfolio.
- 11.6 Indien de assessoren vinden dat naar aanleiding van de eerste praktijkles geen duidelijk beeld van de competenties kan worden gevormd, dan kan een tweede praktijkles worden voorgeschreven. Op de tweede praktijkles zijn de bepalingen 11.1 t/m 11.5 van toepassing.

12. Afronding van het assessment

- 12.1 Ter afronding van het assessment hebben de assessoren een overleg, waarvan zij voor de diverse competenties vaststellen in hoeverre deze bij de kandidaat zijn aangetroffen. Naar aanleiding van deze vaststelling stellen zij het scholings- en begeleidingsadvies op (waarbij overlegd kan worden met de docent-adviseur).
- 12.2 Indien het scholings- en begeleidingsplan een zodanige taak inhoudt, dat deze in de door de Wet voorgeschreven termijn kan worden voltooid, dan heeft het eindoordeel het karakter van een geschiktheidsverklaring. De assessoren geven hun oordeel of dit naar hun inschatting het geval is.
- 12.3 Het uiteindelijke oordeel wordt ter kennis gebracht van de kandidaat en, indien een bevoegd gezag aanvrager is, van dit bevoegd gezag.

13. Tarieven en vergoedingen

- 13.1 De aanvrager is een bedrag van € 1600,-- verschuldigd. Hiervan wordt € 400,-- in rekening gebracht indien na component 1 van de procedure een no-go-beslissing wordt genomen.
- 13.2 Boven het basisbedrag is de aanvrager € 100,-- per praktijkles verschuldigd indien die praktijksituatie door ELAN wordt verschaft.

Toelichting Algemeen

De gehele procedure is sterk geënt op het door STOAS ontwikkelde model. Zo worden de (7) competenties uit dit model gebruikt en wordt de lijst van indicatoren gevolgd, met kleine aanpassingen (zie Bijlage 1). Er zijn echter enkele vereenvoudigingen aangebracht, die mede zijn ingegeven door ervaringen die inmiddels met dit model zijn opgedaan. Zo wordt niet van alle indicatoren een dubbele observatie nagestreefd en is er slechts één praktijkles voorgeschreven. *Bij verwijzingen zullen de nummers in deze lijst worden gebruikt.* De wijze waarop de verschillende indicatoren bij de diverse onderdelen worden gescoord, is weergegeven in Bijlage 2.

Er zijn enkele indicatoren die niet altijd gescoord kunnen worden, zoals bijvoorbeeld de items die betrekking hebben op het samenwerken in een team van docenten: tijdens het assessment kan hiervoor niet een voldoende authentieke situatie worden gecreëerd. Andere indicatoren dienen uit gespecificeerde onderdelen naar voren te komen, reden waarom bijvoorbeeld een instructie aan de kandidaat verstrekt wordt in het portfolio bepaalde aspecten expliciet te belichten. De indicatoren die niet gescoord kunnen worden zijn slechts enkele per competentie, reden waarom nog wel een beeld kan worden verkregen van elke competentie.

In de STOAS-lijst worden de **Startcompetenties Docenten Voortgezet Onderwijs** gebruikt. Deze competenties zijn gevalideerd in het onderwijsveld, waardoor de validiteit van de gehele procedure gewaarborgd is.

Aan de hand van de beschreven procedure hebben in het voorjaar van 2005 enkele assessments plaatsgevonden. Daarna is de procedure geëvalueerd, waarbij aan de Hogeschool Hanzesteden (nu Saxion Next), het Seminarium voor Orthopedagogiek, de Carmel Stichting en de kandidaten om informatie is gevraagd. Daarna is de procedure, op details, bijgesteld.

Toelichting per artikel

Ad. 3 Bevoegd gezag en verantwoordelijkheid

Waar in de Wet gesproken wordt van bestuur van de instelling, wordt in het kader van dit Protocol verstaan het College van Bestuur van de UT. Dit College heeft de bevoegdheden op het gebied van het opleiden van leraren V.O., en daarmee samenhangende bevoegdheden, via de decaan van de faculteit Gedragswetenschappen, gemandateerd aan de directeur ELAN.

Ad. 5 Samenwerkingsverbanden

ELAN heeft een continue werkrelatie met de Carmel Stichting te Hengelo, bevoegd gezag van 15 scholen in het land, en benut deze werkrelatie bij de uitvoering van assessments. Met het Stedelijk Lyceum te Enschede, de OSG-Hengelo en de OSG-Erasmus te Almelo zijn er afspraken over samenwerking van gelijke strekking.

Ad. 7 Onderdelen van de procedure

Component 2 resulteert bij positief resultaat in een geschiktheidsverklaring en een scholingsadvies, dat een traject van maximaal twee jaar beschrijft leidend tot een bevoegdheid.

Indien de kandidaat zich voor het doorlopen van het traject zich bij ELAN, of één van de samenwerkende hogescholen, meldt als cursist, wordt het scholingsadvies omgezet in het scholings- en begeleidingsplan. Een en ander wordt vastgelegd in een tripartite leerovereenkomst.

Ad. 8 **Assessoren en adviseurs**

Indien de aanvrager een bevoegd gezag is, mag de veld-assessor, ingevolge de Wet, niet werkzaam zijn onder dit bevoegd gezag.

Ad. 9 **Normen voor component 1**

- 9.1 De kandidaat levert, naast een opgave behaalde diploma's en een omschrijving van werkervaring en maatschappelijke ervaring (c.v.) ook een voorlopige beschrijving van pedagogisch-didactische EVC's. Deze beschrijving is beperkt, omdat een meer uitgebreid portfolio pas in de volgende fase wordt verlangd.
- 9.2 In het geval van een eerstegraads bevoegdheid wordt een extra competentie verlangd op het gebied van wetenschappelijk onderzoek.
De checklisten voor de vakinhoud zijn in bewerking bij de Interfacultaire Commissie Lerarenopleiding van de VSNU. Voor de diverse vakken zijn concepten aanwezig in verschillende mate van definitieve vaststelling.
- 9.5 Bij een "no-go-beslissing" op grond van de pedagogisch-didactische EVC's is een gesprek met de kandidaat noodzakelijk, omdat het ontbreken van een aantal competenties onvoldoende uit de voorgelegde stukken zal zijn af te leiden.

Ad. 10 **Mogelijke onderdelen voor component 2: het assessment**

- 10.1 De lijst met indicatoren, die de (7) startcompetenties nader definiëren, wordt in de procedure met minimale aanpassingen gebruikt. In bijlage 1 zijn de nummers van een aantal indicatoren tussen haken geplaatst: deze indicatoren spelen wel een rol in het eindoordeel van de assessoren maar zijn niet systematisch aan een beoordelingsinstrument gekoppeld (bijvoorbeeld omdat zij andere indicatoren overlappen).
- 10.2 De praktijkles is in feite een *praktijkopdracht*: er dient niet alleen een les te worden gegeven, maar er wordt ook een expliciete, schriftelijke voorbereiding verlangd alsmede een schriftelijke reflectie.
- 10.3 Bij het opstellen van het portfolio kan de kandidaat hulp en begeleiding vragen van de assessoren en de adviseurs. Dit onderdeel heeft mede als functie dat de kandidaat vertrouwd raakt met het begrip *portfolio*, dat verplicht zijn bij het nog komende scholings- en begeleidingstraject.
De opdracht tot samenstelling van het portfolio noemt enkele aspecten die door de kandidaat zeker dienen te worden belicht. Voorbeelden zijn (a) motivatie voor het nastreven van een betrekking als docent VO, (b) ervaring en competenties m.b.t. werken in een team, (c) het vermogen eigen werk en werk van anderen te organiseren en (d) inzicht in eigen mogelijkheden en kwaliteiten, waaronder eigen wensen voor verdere groei en bereidheid te participeren in vernieuwingen. Zie Bijlage 2 voor de indicatoren die bij het portfolio worden gescoord.
- 10.4 Het *reflectiegesprek* dient om de kandidaat in de gelegenheid te stellen het portfolio toe te lichten, waarbij ook praktijklessen kunnen worden nabesproken. Tevens kan de kandidaat tijdens het reflectiegesprek eventuele eigen wensen voor het scholings- en begeleidingsplan naar voren brengen.
- 10.5 Een voorbeeld van een simulatie-opdracht is het laten verrichten van een analyse van een (deel van een) leerboek, met het doel hierbij lessen te ontwerpen.

Ad. 11 Bepalingen met betrekking tot praktijklessen

11.1 Het woord 'les' zou geïnterpreteerd kunnen worden als een klassieke situatie met o.a. frontaal onderwijs. Bedoeld is echter elke onderwijsleersituatie, waarbij de kandidaat in interactie is met een groep leerlingen, waarbij lesdoelstellingen worden nagestreefd. Voorwaarde aan de inhoud van de les is, dat deze een 'nieuw leerelement' bevat. Indien de les aan de hand van een leerboek wordt gegeven, dan is een voorwaarde dat de kandidaat zelf informatie, opdrachten e.d. toevoegt aan hetgeen door het boek wordt verschaft.

Ad. 12 Afronding van het assessment

Bij de afronding van het assessment dient een goede overgang naar de fase van verdere scholing en begeleiding te worden gewaarborgd. Om deze reden kan advies worden ingewonnen van de docent-adviseur, die in een aantal gevallen de eerste begeleider in de volgende fase zal zijn. De docent-adviseur wordt geacht zonodig te overleggen met het bevoegd gezag.

De hogeschool-adviseur wordt ingeschakeld, teneinde het (mogelijk) opleidende instituut bij het plan te betrekken. Dit laat onverlet dat de kandidaat vrij is bij een ander instituut de opleiding te volgen.

De verantwoordelijkheid voor uitvoering van de scholing en begeleiding ligt bij het instituut waar de kandidaat zich vervolgens inschrijft. Hieronder valt tevens de verantwoordelijkheid voor het afsluiten van een scholings- en begeleidingsovereenkomst (de tri-partite overeenkomst) met het bevoegd gezag van de school, waar de kandidaat een tijdelijke aanstelling verwerft. Het bekwaamheidsonderzoek, dat deze fase afsluit, is geregeld bij het examenreglement van dit instituut.